

STORTINGET

Innst. 102 S

(2020–2021)

Innstilling til Stortinget
fra familie- og kulturkomiteen

Dokument 8:116 S (2019–2020)

Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Åslaug Sem-Jacobsen, Kjersti Toppe, Sigbjørn Gjelsvik, Liv Signe Navarsete, Heidi Greni og Per Olaf Lundteigen om å nedsette et uavhengig granskningsutvalg for en helhetlig gjennomgang av barnevernet

Til Stortinget

Bakgrunn

I dokumentet fremmes følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sette ned et uavhengig granskningsutvalg som får et bredt mandat til å foreta en helhetlig gjennomgang av barnevernet og fremme forslag til forbedringer.»

Det vises til dokumentet for nærmere redegjørelse for forslaget.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Trond Giske, Kari Henriksen og Anette Trettebergstuen, fra Høyre, Marianne Haukland, lederen Kristin Ørmen Johnsen og Tage Pettersen, fra Fremskrittspartiet, Himanshu Gulati og Silje Hjemdal, fra Senterpartiet, Åslaug Sem-Jacobsen, fra Sosialistisk Venstreparti, Freddy André Øvstegård, og fra Kristelig Folkeparti, Jorunn Gleditsch Lossius, viser til Representantforslag 116 S (2019–

2020). Komiteen mener intensjonene med representantforslaget er gode. Det er ingen tvil om at det fremdeles er behov for forbedringer i barnevernet, noe en rekke rapporter og dommene fra Den europeiske menneskerettsdomstol viser. Komiteen viser også til tidligere rapporter som «Det å reise vasker øynene» fra Helsetilsynet og NOU 2017:12 Svikt og svik. Komiteen peker også på flere tiltak som er igangsatt innenfor for eksempel kompetanseheving og årlig rapportering fra de kommunale barneverntjenestene til sine respektive kommunestyre.

Komiteen viser videre til at etter at representantforslaget ble fremmet, har Stortinget i Vedtak 15, 6. oktober 2020, anmodet regjeringen om å sette ned et ekspertutvalg som skal gjennomgå norsk barnevern med mål om å bedre rettssikkerheten i alle ledd av tjenesten, der hensynet til barnets beste skal ligge til grunn for utvalgets arbeid. Komiteen viser til at statsråden, i vedlagte brev til komiteen av 2. oktober 2020 om representantforslaget, varslet at han ville igangsette et utredningsarbeid som favner videre enn bare institusjonsområdet. Komiteen ser frem til en NOU på barnevernsfeltet og arbeidet til ekspertutvalget som skal gjennomgå norsk barnevern med mål om å bedre rettssikkerheten.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Senterpartiet, mener derfor at behovet for en systematisering og helhetlig oppfølging av den allerede eksisterende kunnskapen er større enn behovet for nye granskinger.

Komiteens medlem fra Senterpartiet vil først og fremst understreke at norsk barnevern har dyktige, kompetente og dedikerte ansatte med utrettelig

innsats for barn og unge som opplever omsorgssvikt. Ofte står de ansatte i vanskelige og krevende situasjoner. De opplever et sterkt krysspress mellom klient og system, mellom hjelp og kontroll og lovverk. Det er utvilsomt en yrkesgruppe som står i mange vanskelige dilemmaer og som er mest utsatt for trusler, sjikane og hatytringer. Dette medlem mener at barnevernsansattes arbeid og innsats er prisverdig.

Dette medlem viser videre til at på det tidspunktet Senterpartiet fremsatte forslaget (26. mai 2020), hadde det over tid kommet ulike rapporter og tilsyn, enkeltskjebners historier i media, og sist men ikke minst EMD-dommene som avdekket kritiske og alvorlige forhold i barnevernet. Dette medlem er glad for at det har vært bevegelse politisk, som har resultert i at et enstemmig storting nylig gjorde et vedtak hvor de ber regjeringen om å nedsette et ekspertutvalg som skal gjennomgå barnevernet med mål om å bedre rettssikkerheten i alle ledd i tjenesten (anmodningsvedtak nr. 15, 6. oktober 2020). Dette medlem er også positiv til forslaget om et partssammensatt arbeid. Dette medlem støtter disse initiativene, imidlertid står dette medlem ved at det er nødvendig med en helhetlig, uavhengig og faglig gjennomgang av barnevernet. Riktignok foregår det et arbeid med kompetanse- og kvalitetsløft. Tiltak og lovendringer er iverksatt for forbedringer, men dette medlem mener disse ikke løser de grunnleggende utfordringene i barnevernet. Dette medlem viser bl.a. til Statens helsetilsyn, som finner svikten i barnevernet så omfattende og alvorlig at de ser grunn til å stille spørsmål ved om tiltakene som regjeringen har iverksatt, er tilstrekkelige (Dagbladet 12. juni 2020). Når rapporter og tilsyn viser at svikten gjentar seg og har vært der over flere år, mener Helsetilsynet det er hensiktsmessig å vurdere om vi trenger en omorganisering av barnevernet. Dette medlem deler disse vurderingene.

Barnevernet er et komplekst felt, som krever en bedre helhetstenkning om hvordan framtidens barnevern skal organiseres. Dette medlem mener at et uavhengig utvalg med et tydelig og bredt mandat som systematiserer eksisterende kunnskap, ser på fornyings- og endringsbehov, og presenterer forslag til forbedringer, er nødvendig.

På denne bakgrunn fremmes følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sette ned et uavhengig granskningsutvalg som får et bredt mandat til å foreta en helhetlig gjennomgang av barnevernet og fremme forslag til forbedringer.»

Komiteen vil påpeke at i landets små og store barnevernstjenester jobber det dyktige fagfolk. Dette er ansatte som iherdig står på for at alle barn og unge skal få en trygg og god oppvekst. En ensidig negativ opp-

merksomhet om tjenesten er særlig urimelig overfor disse. Man må likevel påpeke kritikkverdige forhold og arbeide kontinuerlig for å bedre kvaliteten for tjenesten. Helsetilsynet, departementets egne rapporter og EMD har avdekket forhold som må forbedres.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, mener at en ny barnevernlov og de tiltakene som Stortinget allerede har vedtatt (årlig tilstandsrapport i kommunestyrene om barnevernet, samtaleprosess i fylkesnemndene og utvidelse av grensen for ettervern), bidrar til å heve kvaliteten. Satsingen på kompetansehevingstiltak for ansatte i barnevernet og gode saksbehandlingsverktøy som Digi-barnevern vil styrke tjenesten.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti mener at i tillegg er øremerkede stillinger i det kommunale barnevernet avgjørende for at kvaliteten skal kunne realiseres i praksis.

Komiteen viser til det felles høringsinnspillet som FO, Fagforbundet, Barnevernspedagogene i Akademikerforbundet og KS har sendt inn, om at det er mer ønskelig med et handlingsorientert partssamarbeid. Høringsinnspillet er vedlagt innstillingen. Komiteen viser til at et partssammensatt arbeid om barnevern vil bidra til å bedre samarbeidet mellom de mest sentrale aktørene i barnevernet, til systematisk og helhetlig oppfølging av sentrale utfordringer, og til økt fokus på barnevernet og mulighet for systematisk endringsarbeid. Komiteen registrerer at i den åpne høringen komiteen gjennomførte om representantforslaget 5. november 2020, ble innspillet om et slikt partsarbeid støttet av alle høringsinstansene, inkludert Landsforeningen for barnevernsbarn og Barneombudet. Komiteen støtter derfor initiativet om et partssamarbeid, og mener et slikt forum kan bidra til bedre dialog, debatt og kunnskapsdeling mellom sentrale aktører i sektoren. BFD må vurdere nærmere hvem som bør delta, ut over de som komiteen har nevnt, og komiteen ber departementet også inkludere brukerperspektivet. Komiteen foreslår at forumet etableres etter modell av Nasjonalt barnehageforum for rekruttering og kompetanseutvikling, som ble opprettet av Kunnskapsdepartementet i 2010. Videre ber komiteen regjeringen om å rapportere tilbake til Stortinget på egnet vis om resultater av arbeidet.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Senterpartiet, fremmer følgende forslag:

«Dokument 8:116 S (2019–2020) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Åslaug Sem-Jacobsen, Kjersti Toppe, Sigbjørn Gjelsvik, Liv Signe Navarsete,

Heidi Greni og Per Olaf Lundteigen om å nedsette et uavhengig granskningsutvalg for en helhetlig gjennomgang av barnevernet – vedtas ikke.»

Forslag fra mindretall

Forslag fra Senterpartiet:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen sette ned et uavhengig granskningsutvalg som får et bredt mandat til å foreta en helhetlig gjennomgang av barnevernet og fremme forslag til forbedringer.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av medlemmene Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Kristelig Folkeparti.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og råar Stortinget til å gjøre følgende

v e d t a k:

Dokument 8:116 S (2019–2020) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Åslaug Sem-Jacobsen, Kjersti Toppe, Sigbjørn Gjelsvik, Liv Signe Navarsete, Heidi Greni og Per Olaf Lundteigen om å nedsette et uavhengig granskningsutvalg for en helhetlig gjennomgang av barnevernet – vedtas ikke.

Oslo, i familie- og kulturkomiteen, den 24. november 2020

Kristin Ørmen Johnsen

leder

Freddy André Øvstegård

ordfører

**DET KONGELIGE BARNE-
OG FAMILIEDEPARTEMENT**

Statsråden

Stortinget
Familie- og kulturkomiteen
0026 OSLO

Deres ref
2020/2964

Vår ref
20/2621-

Dato
2. oktober 2020

Representantforslag Dok. 8:116 S (2019-2020)

Jeg viser til brev av 9. juni 2020 fra Familie- og kulturkomiteen med representantforslag Dok. 8:116 S (2019-2020) fra stortingsrepresentantene Åslaug Sem-Jacobsen, Kjersti Toppe, Sigbjørn Gjelsvik, Liv Signe Navarsete, Heidi Greni og Per Olaf Lundteigen. Forslaget lyder: *Stortinget ber regjeringen sette ned et uavhengig granskningsutvalg som får et bredt mandat til å foreta en helhetlig gjennomgang av barnevernet og fremme forslag til forbedringer.*

Den 26. mai i år holdt jeg en redegjørelse i Stortinget om situasjonen i barnevernet. Mitt hovedbudskap var at jeg opplever at Norge i all hovedsak har et godt barnevern, med dedikerte og dyktige ansatte. Samtidig fremhevet jeg at det fortsatt er utfordringer i tjenesten. Dette handler om uønskede kvalitetsforskjeller mellom barnevernstjenestene, ujevn kvalitet i den enkelte tjeneste og svakheter i samhandlingen mellom ulike kommunale tjenester som arbeider med utsatte barn og familier. Dette kan føre til at hjelpen som gis blir fragmentert og i for liten grad er tilpasset barnas og familienes reelle behov. Det er også avdekket betydelige utfordringer i deler av institusjonstilbudet og i oppfølgingen av barn med store og sammensatte hjelpebehov, i skjæringspunktet mellom rus, kriminalitet og psykisk helse.

Representantene viser konkret til at det er store og alvorlige utfordringer på følgende områder: kompetanse, organisering, bemanning, ressursbruk og ressursmangel, omfattende bruk av kommersielle aktører, omsorgsovertakelser på feil grunnlag, mistillit til og frykt for barnevernet, mangel på kulturforståelse og manglende rekruttering av fosterhjem.

Regjeringen har de siste årene tatt initiativ til en rekke rapporter og utredninger for å få kunnskap om utfordringer i barnevernet. Jeg vil spesielt fremheve Statens helsetilsyns rapport "Det å reise vasker øynene" fra 2019. Rapporten bygger på en gjennomgang av alle

saksdokumentene i 106 barnevernsaker, og omfatter 60 kommuner og fem ulike fylkesnemnder. I de fleste sakene fant Helsetilsynet både god praksis og svikt. Rapporten illustrerer godt viktige utfordringer i barnevernet. Sammen med andre rapporter og gjennomganger har vi nå et godt kunnskapsgrunnlag for å kunne arbeide systematisk og målrettet med kvaliteten i barnevernet.

Regjeringen har aktivt ønsket kunnskap om utfordringer i barnevernet, og har på grunnlag av de rapporter som har blitt lagt frem iverksatt en rekke tiltak for å møte sentrale utfordringer i tjenesten. Tiltakene skal bidra til at barnevernet foretar gode undersøkelser og vurderinger av barnas behov, at medvirkning sikres og at tjenestene har tiltak som er tilpasset barnas og deres familiers behov. Mange av familiene som barnevernet er i kontakt med har sammensatte og komplekse utfordringer. Det er derfor viktig at barnevernet samarbeider med andre deler av hjelpeapparatet, slik at barna og deres familier får nødvendig hjelp og oppfølging også fra andre tjenester.

I lys av dette ser jeg ikke behov for noen helhetlig gjennomgang av barnevernet. Jeg mener vi kjenner utfordringsbildet. Vi bør heller bruke ressursene på å sette i verk allerede vedtatte reformer, ferdigstille de vi er i gang med, og forberede nye der vi vet at vi fortsatt har udekkede behov. Dette omfatter blant annet følgende:

- *Kompetanseløftet i barnevernet:* Departementet har nylig hatt på høring forslag om å innføre krav om mastergrad for kjerneoppgaver i kommunalt barnevern, relevant bachelorgrad for de som ansettes i barnevernsinstitusjoner, samt krav om mastergrad for leder og stedfortreder. Høyere kompetansekrav vil både bidra til økt kvalitet og rettssikkerhet i tjenestene og gjøre barnevernet mer attraktivt som arbeidssted for dyktige fagpersoner. Nye kompetansekrav kombineres med tiltak for å styrke barnevernsutdanningene. Vi har også sørget for en kraftig forbedring av etter- og videreutdanningstilbudet for de som allerede jobber i tjenestene. Over 90 millioner kroner er satt av til kompetansehevende tiltak i 2020. Jeg vil også nevne at det skal utarbeides en nasjonal, tverrsektoriell kompetansestrategi om vold og overgrep. Det er allerede foretatt en vurdering av kompetansebehov på dette området i de ulike sektorenes tjenester.
- *Barnevernsreformen:* Barnevernsreformen har som målsetting å styrke tidlig, forebyggende innsats og heve kvaliteten på tjenestetilbudet til barn og familier, slik at flere barn kan vokse opp i sin familie og i sitt nærmiljø. Innholdet i barnevernsreformen ble vedtatt av Stortinget i 2017, og ansvarsendringene i reformen trer i kraft i 2022. Reformen inneholder både tiltak for økt kvalitet og endringer i ansvarsdelingen mellom stat og kommune. Kommunene vil blant annet få et større finansieringsansvar for fosterhjem og institusjon. Dette vil gi sterkere insentiver til å prioritere tidlig innsats og forebyggende tiltak, noe som vil kunne redusere omfanget av mer inngripende tiltak. Føringerne i reformen er i tråd med Granavolden-plattformen, hvor Regjeringen sier at den vil gi kommunene et større ansvar der dette kan gi et bedre og mer helhetlig tjenestetilbud.
- *DigiBarnevern:* I dag utnytter ikke barnevernet godt nok mulighetene som ligger i digitale verktøy og løsninger. Dette gjør Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) og KS nå i fellesskap noe med gjennom satsingen DigiBarnevern. Satsingen

skal gi de ansatte faglige verktøy som bidrar til mer systematikk både i undersøkelsesarbeid og ved valg av tiltak. Som følge av dette må barnevernstjenestene endre arbeidsformer og tilpasse seg nye dokumentasjonskrav. Økt systematikk og bedre dokumentasjon vil bidra til en mer enhetlig praksis, forsvarlige tjenester og bedre rettssikkerhet for brukerne. Regjeringen har satt av 30 mill. kroner til DigiBarnevern i 2020.

- *Ny barnevernslov:* Regjeringen skal legge frem en helt ny barnevernslov, som skal være enklere, mer tilgjengelig og bedre tilpasset dagens samfunn. Lovforslaget, som jeg tar sikte på å legge fram for Stortinget våren 2021, vil gi de ansatte et godt grunnlag for faglige og menneskerettslige vurderinger og bidra til økt rettssikkerhet for barn og foreldre.
- *Bedre helsehjelp til barn i barnevernet:* Bufdir har i samarbeid med Helsedirektoratet utredet et forslag om å lovfeste en plikt for barneverntjenesten til å be om kartlegging av barnets psykiske og somatiske helse, og en korresponderende plikt for helse- og omsorgstjenesten til å tilby slik kartlegging. Mitt departement vurderer sammen med Helse- og omsorgsdepartementet den videre oppfølgingen av denne utredningen. Dette er et av flere tiltak som de senere årene er satt i verk for å bedre helsesituasjonen for barn i barnevernet. Det er i tillegg blant annet opprettet to egne omsorgs- og behandlingsinstitusjoner for barn som trenger langvarig omsorg utenfor hjemmet, og som samtidig har et stort behov for psykisk helsehjelp (Bodø og Søgne). Det skal også implementeres et pakkeforløp for bedre og mer systematisk samarbeid mellom barneverns- og helsetjenesten. Målsettingen er at barn og unge i barnevernet blir kartlagt og utredet for eventuelle psykiske vansker/somatiske lidelser og rusproblemer og raskt får nødvendig helsehjelp.

Behandlingen av barnevernssaker i EMD har vært inngangen til mye av debatten om barnevernet den siste tiden. Høyesterett har slått fast at dommene mot Norge ikke betyr at det er motstrid mellom norsk rett og EMK. Høyesterett har nå nylig i dom også særskilt slått fast at Norges terskel for omsorgsovertakelse ikke er endret og at den er i samsvar med EMK. Høyesterett har imidlertid uttrykt at det er behov for å justere barnevernets praksis på enkelte områder. Dommene fra EMD har vist at beslutningsgrunnlag, avveining eller begrunnelse ikke alltid har vært tilstrekkelig. Det er allerede igangsatt ulike tiltak rettet mot kommunene og fylkesnemndene for å bidra til at dommene fører til ønskede endringer i praksis. Blant annet har departementet sendt et informasjonsbrev om betydningen av Høyesteretts avgjørelser til kommunene. Bufdir arrangerer også i høst en kursserie for alle landets barnevernstjenester om dette. Videre inngår dommene som del av grunnlaget for arbeidet med ny barnevernslov.

I Prop. 73 L (2016-2017) Endringer i barnevernloven (barnevernsreform) ble ansvarsdelingen mellom statlig og kommunalt nivå i barnevernet gjennomgått, uten at det ble funnet grunnlag for større endringer. Flere av tiltakene som skal gjennomføres, som ny lov, kompetansetiltak og digitalisering, vil likevel kreve store omstillinger i sektoren. Barnevernstjenestene trenger forutsigbarhet for å kunne gjennomføre tiltakene som er planlagt og høste gevinstene av

disse. Jeg kan ikke se at sektoren vil være tjent med at det nå åpnes for nye, omfattende systemendringer gjennom en bredt anlagt gjennomgang av barnevernet.

Det er likevel ikke slik at våre satsinger og tiltak løser alle utfordringer. Mange av barna som får hjelp fra barnevernet har komplekse utfordringer og trenger samtidig og godt koordinert hjelp fra flere tjenester. Det er vanskelig å overvurdere bredden og kompleksiteten i barnevernets arbeid. Enkelte saker krever tilgang på virkemidler og spisskompetanse som barnevernet i for liten grad har i dag. Omsorgssvikt og barnas problemer kan ha sammenheng med en rekke forhold som grenser mot andre sektors ansvar. Mangel på nødvendig kompetanse, mengdetrening og egnede tiltak i barnevernet knyttet til enkelte typer saker gir risiko for feil. Dette gjelder både i barnevernstjenestene og på institusjonsområdet. Vi ser at gode løsninger i mange tilfeller også krever omfattende samhandling og koordinering med andre sektorer, som har nødvendige virkemidler og kompetanse. Videre er en god samhandling mellom kommunene og det statlige barnevernet avgjørende for at barn og unge i barnevernsinstitusjoner skal kunne få et tilbud som dekker behovene deres, slik som påpekt senest av Riksrevisjonen i Dok 3:7 (2019-2020).

Dette taler for at et prioritert område for videre utvikling av barnevernet bør være hvordan tjenesten skal bli bedre i stand til å ivareta den store variasjonen i barn og familiers behov og problemer. Et viktig mål vil være å utvikle en bedre ramme for hvordan barnevernet skal håndtere de mest komplekse sakene, der det trengs spisskompetanse og spesialiserte tiltak fra ulike deler av barnevernet og fra andre sektorer.

Regjeringen vil nedsette et offentlig utvalg som skal vurdere disse spørsmålene nærmere.

Med hilsen

Kjell Ingolf Ropstad

VEDLEGG 2

Til Stortingets familie- og kulturkomite

familie-kultur@stortinget.no

Oslo, 27. oktober 2020

Partssamarbeid om barnevern

KS, FO, Fagforbundet og Barnevernspedagogene i Akademikerforbundet har i forbindelse med representantforslaget fra Senterpartiet om granskning av barnevernet blitt enige om å gi følgende innspill til Stortingets familie- og kulturkomite.

Vi mener at det ikke er behov for, og heller ikke ønskelig, å igangsette ytterligere granskning av barneverntjenesten nå. Vi vil foreslå at vi heller i fellesskap iverksetter et mer handlingsorientert arbeid, hvor vi ser på hva vi kan gjøre med de utfordringene vi allerede er kjent med.

Flere tilsyn, granskninger og forskningsrapporter viser et sammensatt utfordringsbilde for barnevernet. En utfordring med slike utredninger er at det er både tid- og ressurskrevende. I tillegg pekes det på de samme sviktområdene gjentatte ganger. Det tyder på at det i for liten grad foregår en systematisk oppfølging av utfordringene.

KS, FO, Fagforbundet og Barnevernspedagogene i Akademikerforbundet vil utfra den foreliggende kunnskapen om utfordringer og sviktområder etablere samarbeid rundt konkrete tiltak og prosjekter på utvalgte områder for felles innsats. KS, FO, Fagforbundet og Barnevernspedagogene i Akademikerforbundet vil som sentrale aktører i barnevernfeltet kunne bidra til at dagens kunnskap om svikt raskere blir omsatt til utvikling av tjenestekvaliteten på barnevernområdet.

KS, FO, Fagforbundet og Barnevernspedagogene i Akademikerforbundet har et felles ønske om å samles i et partssammensatt arbeid knyttet til barnevern og helhetlig tjenestekvalitet. I tillegg ønsker vi at BFD/Bufdir deltar fra sentrale myndigheter. Vi mener et partssamarbeid mellom de mest sentrale aktører i barnevernet vil sikre en mer bærekraftig utvikling av tjenesten.

Et partssammensatt arbeid vil bidra til:

- Bedre samarbeid mellom de mest sentrale aktørene i barnevernet
- Systematisk og helhetlig oppfølging av sentrale utfordringer
- Økt fokus på barnevernet og mulighet for systematisk endringsarbeid

Vi ber komiteen om å vurdere dette som et alternativ til forslaget om granskning for å sikre nødvendig videreutvikling av barnevernet.

For øvrig vil vi vise til Stortingets nylige anmodningsvedtak der regjeringen blir bedt om å sette ned et ekspertutvalg som skal gjennomgå norsk barnevern med mål om å bedre rettssikkerheten i alle

ledd av tjenesten, der hensynet til barnets beste skal ligge til grunn for utvalgets arbeid. Vi er også kjent med at Riksrevisjonen planlegger en undersøkelse av barnevernets forvaltningspraksis.

Med hilsen
Barnevernspedagogene i Akademikerforbundet

Anne Grønsund

Anne Grønsund
leder

